

PAŽYMA Nr. NV-		2021-10-04		VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA	
ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-21-796(2) TAIS-21-26424(3)		DĖL APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 489 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO			
		Rengėjas		Svarstyta	
		Siūloma			
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Taip	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)	TAP (2021-06-29)	Svarstyti TAP (pakartotinai)	

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Iš dalies
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	Vertinamojo / tikslinamojo pobūdžio Redakcinio pobūdžio ir (ar) teisės technikos	

PROJEKTO TIKSLAS	Nustatyti naują apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje prevencinę priemonę – apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį, siekiant apsaugoti smurtą artimoje aplinkoje patiriantį ar patyrusį asmenį ir atskiriant smurto pavojų keliantį asmenį nuo smurtą patiriančiojo asmens. Siekiant padidinti smurtą patiriantiems asmenims teikiamos pagalbos kokybę, numatyti specializuotos kompleksinės pagalbos centrų akreditaciją ir pagalbos mechanizmą. Įtvirtinti privalomų temų apie moterų ir vyrų lygybę, nestereotipinius moterų ir vyrų vaidmenis, tarpusavio pagalbą, socialinius–emocinius gebėjimus, nesmurtinius konfliktų sprendimo būdus integravimą į ugdymo programas.
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	<p>Smurtą artimoje aplinkoje patiriančio asmens apsaugos mechanizmas nėra veiksmingas, nes policija negali operatyviai taikyti smurto pavojų keliančio asmens atskyrimo nuo smurtą patiriančio asmens priemonių, kai būtina apsaugoti smurtą patyrusio asmens apsaugos sveikatą ir gyvybę (2020 m. iš registruotų nusikaltimų nuo smurto artimoje aplinkoje užregistruoti 29 nužudymai, 213 sveikatos sutrikdymų, 6568 fiziniai skausmo sukėlimai, 327 grasinimai nužudyti).</p> <p>Pagalba smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems asmenims nėra orientuota į individualius poreikius, nėra vieningo ir kompleksiškai teikiamos pagalbos mechanizmo; didėjant smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų, kurie kreipiasi pagalbos ar sutinka ją priimti, skaičiui, pagalbos prieinamumas nebepatenkina paklausos.</p> <p>Visuomenės nuostatos smurto artimoje aplinkoje atžvilgiu išlieka prieštaringos, smurto pateisinimas vis dar egzistuoja (viešosios nuomonės tyrimo duomenimis, 89 proc. respondentų laiko smurtą artimoje aplinkoje nepateisinamu dalyku, tačiau, kartu paklausus, ar būna tokių situacijų, kai galima pateisinti ar atleisti kai kurias smurto artimoje aplinkoje formas, 17 proc. šių respondentų nurodo galintys tai pateisinti). Visuomenėje sunkiai atpažįstamos psichologinio, ekonominio, seksualinio smurto artimoje aplinkoje formos.</p>

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
---	----------------------------

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vyriausybės programa ✓ Valstybės kontrolės rekomendacijos ✓ Statistinių rodiklių pokyčiai ✓ Tyrimų duomenys ✓ Praktinės taikymo problemos ✓ Seimo kontrolieriaus ataskaita ✓ JT Moterų diskriminacijos panaikinimo (CEDAW) komiteto rekomendacijos 	<p><u>JT Moterų diskriminacijos panaikinimo (CEDAW) komitetas</u> 2019 m. paragino Lietuvą panaikinti reikalavimą pradėti ikiteisminį tyrimą tam, kad policija galėtų pareikalauti ribojančių / apsaugos priemonių, siekiant apsaugoti nukentėjusias moteris, taip pat stiprinti teisėjų, prokurorų, policijos pareigūnų kompetencijas.</p> <p><u>Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane</u> numatytas veiksmas (3.5.3) parengti ir priimti Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimo įstatymo projektą – įtvirtinti apsaugos nuo smurto orderį, peržiūrėti smurtą patyrusių asmenų apsaugos sistemą, plėtojant paslaugas, skirtas pagalbai po smurto.</p> <p><u>Seimo kontrolieriaus 2020-12-31 ataskaitoje „Dėl esminių žmogaus teisių problemų, kylančių pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims užtikrinimo srityje“</u> rekomenduota imtis priemonių, kad būtų: užtikrinta sistemiškai veikianti pagalba smurtą patyrusiems asmenims; užtikrintas glaudesnis institucijų bendradarbiavimas; į pagalbos procesą įtraukiamos vaikų, neįgaliųjų, vyresnio amžiaus, vyrų, LGBTIQ interesus atstovaujančios organizacijos ir kt.</p> <p><u>Valstybės kontrolės audito ataskaitoje „2018 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei valstybės biudžeto lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“</u> pažymėta, kad projektinis finansavimo būdas, kai valstybės biudžeto lėšos skiriamos nuolatinio pobūdžio veiklai, neužtikrina efektyvaus pagalbos teikimo ir yra netinkamas.</p> <p><u>Smurtas artimoje aplinkoje vis dar lieka paslėptas (latentinis) reiškinys</u>, kurio tikslūs mastus nustatyti trūksta duomenų. Viešosios nuomonės tyrimo duomenimis, 60 proc. patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pagalbos nesikreipė (80 proc. vyrų, 54 proc. moterų). Dažniausia fiksuojamas fizinis smurtas, t.y., psichologinio ir ekonominio, seksualinio smurto atvejų beveik nefiksuojama. Asociacijos „Moterų informacijos centras“ tyrimo duomenimis, 19 proc. visų Lietuvos gyventojų (25 proc. moterų ir 13 proc. vyrų) nurodė patyrę smurtą artimoje aplinkoje.</p> <p><u>2020 m. užregistruoti 7132 nusikaltimai nuo smurto artimoje aplinkoje</u> (2019 m. – 7691, 2018 m. – 9529, 2017 m. – 10 963). 79,8 proc. suaugusių nukentėjusiųjų sudarė moterys, 10,5 proc. – vaikai. Dėl smurto artimoje aplinkoje užregistruoti nusikaltimai sudaro 16,8 proc. visų užregistruotų nusikaltimų. 88 proc. smurtautojų buvo vyrai, iš jų 44,5 proc. niekur nedirbo ir nesimokė, 55,2 proc. buvo apsvaigę.</p> <p><u>2020 m. policijoje užregistruoti 58553 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje</u> (2012 m. – 18268, 2015 m. – 38510, 2019 m. – 53075).</p> <p><u>Specializuotą kompleksinę pagalbą teikia 16 specializuotų pagalbos centrų</u>, kuriuos vienija Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija. 2020 m. pagalba suteikta apie 12 tūkst. asmenų (2013 m. – 5 tūkst. asmenų; 2019 m. – 11 tūkst. asmenų). Centrai finansuojami iš valstybės biudžeto lėšų, SADM organizuojant projektų atrankos konkursą. Taip pat mažėja atvejų, kai nepavyksta susiekti su nukentėjusiu asmeniu ar kai pagalbos atsisakoma (2019 m. – 987 asmenys, 2020 m. – 584 asmenys).</p> <p><u>Smurtinio elgesio keitimo programose (mokymuose)</u> 2020 m. dalyvavo 3,2 tūkst. asmenų. Savivaldybių pateiktais duomenimis (2020 m.), šių programų (mokymų) poreikis patenkinamas tik apie 13-oje savivaldybių, 24-oje savivaldybėse tokios paslaugos iš viso neprieinamos arba prieinamos tik per Lietuvos probacijos tarnybos vykdomą baudžiamojo poveikio priemonę asmenims, kurių atžvilgiu yra priimtas teismo sprendimas įpareigoti asmenį dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose.</p> <p><u>Apnakvandinimo paslaugos smurtautojams</u> yra prieinamos tik trečdalyje savivaldybių.</p>
--	--

SIŪLomos PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

DALYKINIS KOMENTARAS

Rengėjų pasiūlytos priemonės tikslingai nukreiptos į pagrindinių įvardytų problemų sprendimą. Veiksmingai jas įgyvendinus, tikėtinas teigiamas poveikis tiek trumpalaikėje (pradėjus taikyti apsaugos nuo smurto orderį ir atskiriant smurto pavojų keliantį asmenį nuo šį smurtą patiriančio asmens, vadovaujantis principu „čia ir dabar“, būtų saugoma smurtą patiriančiojo fizinė, psichikos sveikata ar gyvybė; specializuota kompleksinė pagalba taptų efektyvesnė; padidėtų elgesio koregavimo programų mastas ir kt.), tiek ilgalaikėje (nuosekliai keistųsi visuomenės nuostatos į smurtą artimoje aplinkoje, aktualiais problematikai aspektais būtų papildytos ugdymo programos) perspektyvoje.

Pagrindžiant siūlomas problemų sprendimo priemones, rengėjams siūloma patikslinti ar atsisakyti tarpusavyje

nesuderinamų teiginių (pvz., projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad dabartinis smurtinio elgesio keitimo mokymų finansavimo mechanizmas, kasmet vykdamas projektų atrankos konkursą, turi trūkumų ir būtina jį keisti, tačiau projekte nieko naujo nesiūloma – numatoma, kad SADM ir toliau finansuos nevyriausybinių organizacijų projektus, skirtus smurtiniam elgesiui keisti ir prevencijai vykdyti.

Pakartotinai atkreipiamas dėmesys, kad yra pasigendama argumentų dėl Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir apsaugos nuo smurto tarybos steigimo prie Vyriausybės (neaišku kodėl ją būtina steigti prie Vyriausybės, ar ši taryba nedubliuos dabar veikiančios Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos prie SADM veiklos). Siūlome tarybos steigimo prie Vyriausybės atsisakyti ir ją steigti SADM, kaip atsakingai už valstybės apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir pagalbos politikos formavimą.

Siūloma pakeisti Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą (Įstatymo projektas), dėstant naują redakciją:

1) Įtvirtinti apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį:

- skiriama pilnamečiui asmeniui, jei yra duomenų, kad jis galimai panaudojo ar gali panaudoti smurtą artimoje aplinkoje, tačiau tų duomenų nepakanka ikiteisminiam tyrimui pradėti;
- orderį (per 12 val. nuo pranešimo gavimo) skiria policijos pareigūnas, orderis skiriamas ne ilgiau nei 72 val.;
- asmuo, kuriam skirtas orderis, įpareigojamas laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jei gyvena kartu su smurtą patyrusiu asmeniu (organizuojamas jo iškeldinimas), nesilankyti šio asmens gyvenamojoje vietoje, jei negyvena kartu, nesiartinti orderyje nustatyto atstumu prie jo, nebendrauti ir pan.;
- apie orderį policijos pareigūnas praneša smurtautojui, smurtą patyrusiam asmeniui, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai (jei kartu gyvena vaikas), specializuotos kompleksinės pagalbos centrui, kuris privalo susisiekti su smurtą patyrusiu asmeniu ir pasiūlyti pagalbą (jei asmuo sutinka ją gauti);
- specializuotos kompleksinės pagalbos centras (likus ne mažiau kaip 48 val. iki orderio termino pabaigos) atlieka pakartotinio smurto rizikos veiksnių vertinimą, o policijos pareigūnas įvertina rezultatus ir priima sprendimą dėl poreikio pratęsti orderį;
- jei orderį reikia skirti ilgesniam laikui, policijos pareigūnas per 48 val. nuo orderio skyrimo dienos kreipiasi į apylinkės teismą dėl jo pratęsimo;
- apylinkės teismas Baudžiamojo proceso kodekso (BPK) nustatyta tvarka, per 24 val., rašytinio proceso tvarka (išskyrus kai teismas priima sprendimą nagrinėti žodine tvarka), priima sprendimą dėl orderio pratęsimo iki 12 kalendorinių dienų (orderio taikymo terminas negali būti ilgesnis nei 15 kalendorinių dienų). Jei priimamas sprendimas nepratęsti orderio, jis nustoja galioti, nors ir nėra pasibaigęs jo terminas;
- orderio vykdymą kontroliuoja policijos pareigūnai;
- orderis nustoja galioti, kai pradedamas ikiteisminis tyrimas ir paskiriamas suėmimas arba įpareigojimas smurtą sukėlusiam asmeniui gyventi skyriumi nuo nukentėjusiojo.

2) Nustatyti privalomą temų apie moterų ir vyrų lygybę, nestereotipinius moterų ir vyrų vaidmenis, tarpusavio pagalbą, socialinius–emocinius gebėjimus, nesmurtinius konfliktų sprendimo būdus integravimą į ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas.

3) Numatyti pedagoginių darbuotojų, sveikatos priežiūros specialistų, policijos pareigūnų, teisėjų, prokurorų, visuomenės sveikatos biurų, savivaldybių administracijų ir kitų institucijų darbuotojų kvalifikacijos mokymą apie smurto artimoje aplinkoje atpažinimą, prevenciją, pagalbą. Taip pat visuomenės teisinį švietimą apie nusikalstamas veikas, turinčias smurto artimoje aplinkoje požymių, atsakomybės už jų padarymą neišvengiamumą.

4) Nustatyti specializuotos kompleksinės pagalbos centrų teikiamos ar organizuojamos pagalbos (konsultavimo, specializuotos psichologinės ir teisinės pagalbos, sveikatos priežiūros paslaugų, socialinių paslaugų, palydėjimo į kitas įstaigas ir kt.) mechanizmą ir centrų funkcijas.

5) Įteisinti specializuotos kompleksinės pagalbos centrų akreditaciją ir nustatyti jos sąlygas, tvarką, bei numatyti, kad finansavimas skiriamas tik akredituotiems centrams (sudarius sutartis su SADM įgaliota institucija). Teisę teikti pagalbą turi centras, kuris: gali užtikrinti pagalbos teikimą neįgaliesiems tinkamu būdu; turi galimybes teikti nuotolines konsultacijas ir turi reikiamą įrangą; turi uždara patalpą, kurioje besikreipiantysis gali gauti pagalbą; tiesiogiai dirbantys darbuotojai turi aukštąjį socialinių mokslų ar teisės studijų krypties išsilavinimą ir nemažesnę nei 1 m. darbo patirtį ir kt. Centrų veiklą akredituoja SADM įgaliota institucija. Akreditacija pradedama nuo 2022-10-01. Jei 2023-01-01 nebus juridinių asmenų, galinčių teikti akredituotą pagalbą visoje šalyje, SADM turės teisę skelbti nevyriausybinių organizacijų finansavimo konkursus tiksliniams specializuotos kompleksinės pagalbos teikimo projektams įgyvendinti, tačiau ne ilgiau kaip iki 2024-01-01.

6) Nustatyti institucijų (SADM, ŠMSM, SAM, VRM, TM, Lietuvos probacijos tarnybos, Kalėjimų departamento, Policijos, Nacionalinės teismų administracijos, Generalinės prokuratūros, Lietuvos statistikos departamento, savivaldybių) kompetencijas smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto, pagalbos srityse.

7) Nustatyti, kad smurto artimoje aplinkoje prevencijos, pagalbos teikimo ir apsaugos politikos įgyvendinimui

koordinuoti nacionaliniu lygiu sudaroma visuomeninė patariamoji institucija – Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir apsaugos nuo smurto taryba prie Vyriausybės (ją sudaro 15 narių, institucinę sudėtį ir nuostatus tvirtina Vyriausybė, personalinę – SADM). Kiekvienoje savivaldybėje sudaroma Smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos teikimo politikos įgyvendinimo koordinavimo komisija arba šios srities politikos įgyvendinimo funkcijos priskiriamos bent vienam savivaldybės administracijos darbuotojui ir kt.

Kartu su Įstatymo projektu teikiamas Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimų projektas (ANK), kuriame siūloma numatyti administracinę atsakomybę už apsaugos nuo smurto orderio nustatytų įpareigojimų nesilaikymą (už orderiu nustatytų reikalavimų nesilaikymą – 80-320 eurų, pakartotinai – 320-780 eurų) ir atsisakyti perteklinės administracinių nusižengimų sudėties dėl melagingo pranešimo apie smurtą artimoje aplinkoje. Už pažeidimus gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti atitinkamose alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendradarbiavimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose).

Geriosios užsienio šalių taikomos praktikos	<p>Smurto artimoje aplinkoje apsaugos orderiai yra taikomi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomijoje (laikinių ribojimų orderių atžvilgiu taikoma teisminės peržiūros procedūra. Policijos pareigūnas ne vėliau kaip per 3 d. turi perduoti savo sprendimą išduoti laikinąjį ribojimų orderį apylinkės teismui). • Danijoje (bendradarbiavimo uždraudimo orderis skiriamas smurtą patyrusiam asmeniui prašant arba policijos pareigūnui inicijuojant. Orderis išduodamas iki 4 sav., gali būti pratęstas dar iki 4 sav. Asmuo, kuriam skirtas orderis, gali reikalauti, kad policija perduotų sprendimą teismo peržiūrai. Teismas šį klausimą privalo išnagrinėti per 24 val.). • Belgijoje (trumpalaikį draudimo orderį skiria prokuroras ne ilgesniam kaip 14 d. terminui. Policija kontroliuoja orderio vykdymą. Prokuroras apie priimtą sprendimą informuoja Šeimos teismą, kuris gali panaikinti orderį, arba jį pratęsti iki 3 mėn.).
---	--

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

DALYKINIS KOMENTARAS

Rengėjai ir institucijos (SADM, VRM, Teisėjų taryba) yra detalai įvertinę ir pagrindę papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikį, susijusį su policijos ir teismų veikla, specializuota kompleksine pagalba ir smurtinio elgesio keitimo programomis. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad FM savo išvadoje yra pažymėjusi, jog yra pranešusi SADM, VRM ir Teisėjų tarybai 2022-2024 m. numatomus maksimalius asignavimų limitus, kuriuose lėšos įstatymų projektams įgyvendinti nenumatytos. Taip pat, atsižvelgiant į dėl COVID-19 pandemijos išaugusį neapibrėžtumą, didelį neuztikrintumą dėl globalios ekonomikos atsigavimo, stiprėjančias geopolitines įtampas ir išliekančias rizikas dėl šalies ekonominės raidos, taip pat į išaugusią valdžios sektoriaus skolą ir kt., valstybės išlaidų didinimas gali būti labai ribotas. FM taip pat yra atkreipusi dėmesį, kad nors įstatymų projektų įsigaliojimas numatytas 2023-01-01, tačiau teikime Policijos departamentui įstatymų projektų nuostatomis įgyvendinti nurodytas poreikis ir 2022 m. (8 459 tūkst. eurų).

Atsižvelgiant į tai, svarstytinas tikslingumas SADM, VRM ir Teisėjų tarybai įvertinti ir kitas galimas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje reguliavimo alternatyvas bei galimas rizikas. Taip pat siūloma VRM patikslinti lėšų Policijos departamentui poreikį 2022 m.

Papildomų lėšų poreikis	<p><u>Nuo 2023 m. – 11 317 tūkst. eurų:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>SADM</u> – 5 342 tūkst. eurų: prevencijai ir smurtinio elgesio keitimo programoms (mokymams) – 315 tūkst. eurų (dabar skiriama – 365 tūkst. eurų); specializuotai kompleksinei pagalbai – 5 027 tūkst. eurų (dabar skiriama – 1 530 tūkst. eurų). • <u>policijai</u> – 5 612 tūkst. eurų (orderių laikymosi kontrolei užtikrinti, orderių skyrimui ir pratęsimo inicijavimui ir kt. Prognozuojama, kad kasmet bus skiriama apie 36 000 orderių): pareigūnų darbo užmokesčiui – apie 5 039 tūkst. eurų, socialiniam draudimui – 73 tūkst. eurų, transporto priemonių eksploatacijai – 500 tūkst. eurų. • <u>teismų sistemai</u> – 363 tūkst. eurų (ilgesniam 12 apylinkių teismų po 1 teisėjo ir po 1 teismo posėdžių sekretoriaus budėjimui po 4 val. poilsio ir švenčių dienomis). <p><u>2022 m. policijai</u> dar reikėtų 8 459 tūkst. eurų (200 papildomų pareigūnų pareigybėms įsteigti, aprūpinti, apmokyti, informacinėms technologijoms tobulinti).</p>
Ūkio subjektams, gyventojams sukuriama administracinė našta	<p>Įvertinta administracinė našta, susijusi su specializuotos kompleksinės pagalbos centrų akreditavimu. Tikimasi, kad administracinė našta centrams nedidės, priešingai – sumažės, nes akreditavimo procedūra taps paprastesnė, lyginant su projektiniu finansavimu, kai centrų teikiami projektai atrenkami ir finansuojami konkurso būdu.</p>

Prisitaikymo sąnaudų ūkio subjektams, gyventojams	Nevertinta
---	-------------------

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO NAUDOS

DALYKINIS KOMENTARAS

Nors trumpuoju laikotarpiu oficialiai registruotų smurto artimoje aplinkoje nusikaltimų skaičius gali ir išaugti, rengėjai ilgesnėje perspektyvoje (2030 m.) nusistato siekius, kokių pokyčių tikimasi aptariamais klausimais (visuomenės nuostatų pokytis, pagalbos masto ir teritorinio padengimo pokyčiai). Pateikiami duomenys ir apie tai, kad operatyvumas, atskiriant smurtą keliantį asmenį nuo šį smurtą patiriančio asmens, kai bus įdiegtas apsaugos nuo smurto orderis, padidės 4 kartus, dėl ko sumažės nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai.

Kiekybiniai / kokybiniai duomenys, pagrindžiantys teigiamą projekto poveikį	<ul style="list-style-type: none"> Planuojama, kad Įstatymo projekto priėmimas padidins visuomenės nepakantumą smurtui artimoje aplinkoje – 2030 m. 95 proc. visuomenės nepateisins šio smurto (dabar – 89 proc. nepateisina, bet 17 proc. gali pateisinti įvairias smurto formas tam tikrose situacijose). Pagerės kriminogeninė situacija, sumažės nusikaltimų žmogaus gyvybei, sveikatai, sustiprės tokių nusikalstamų veikų prevencija, mažės smurto artimoje aplinkoje latentiskumas, nes įdiegus orderį, smurtą keliantis asmuo bus operatyviau atskiriamas nuo smurtą patiriančio asmens (dabar – per 48 val., planuojama – 12 val.).
Visuomenės grupės, kurios pajaus teigiamą poveikį	<ul style="list-style-type: none"> Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantys ar patyrę asmenys – 2030 m. specializuotą pagalbą gaus apie 60 proc. šių asmenų (dabar – 20 proc.). Smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantys asmenys – 2030 m. šiems asmenims bus užtikrintas smurtinio elgesio keitimo programų prieinamumas visose 60 savivaldybių (dabar – apie 1/3 savivaldybių). Vaikai, paaugliai, dalyvavę integruotose mokymo programose. Pedagoginiai darbuotojai, sveikatos priežiūros specialistai, policijos pareigūnai, teisėjai, prokurorai, savivaldybių administracijų ir kitų institucijų darbuotojai, dalyvavę mokymuose apie smurto artimoje aplinkoje atpažinimą, prevenciją, pagalbą.
Sutaupytos lėšos	Nebus sutaupyta

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

DALYKINIS KOMENTARAS

Dėl pateiktos Vyriausybei svarstyti Įstatymo projekto versijos proaktyvios konsultacijos su visuomene nebuvo organizuotos.

Konsultacijų su visuomene rezultatai	<p>Pirminiai pasiūlymai Įstatymo projektui buvo aptarti (2019 m. – 2020 m. pradžioje) Ministro Pirmininko 2019-04-15 potvarkiu Nr. 78 sudarytoje darbo grupėje prevencijos ir apsaugos nuo smurto prieš moteris bei smurto artimoje aplinkoje klausimams koordinuoti ir spręsti. Rengiant projektus, SADM konsultavosi su suinteresuotomis institucijomis, nevyriausybėmis, organizacijomis (Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija, asociacija „Vilniaus moterų namai“, Lietuvos žmogaus teisių centru, Labdaros ir paramos fondo „Frida“ ir kt.), tačiau į siūlymus dėl orderio taikymo termino pailginimo iki 15 d., smurto artimoje aplinkoje apibrėžties papildymo smurtu lyties pagrindu (pirminiame Įstatymo projekte tai buvo numatyta) neatsižvelgta (<i>SADM argumentuoja, kad Įstatymo projekto paskirtis – ginti kiekvieną asmenį, todėl papildyti smurtu lyties pagrindu nėra tikslinga. Siekiant apsaugoti konstitucines asmens teises, kol smurto faktas neįrodytas, ir kompleksškai vertinant visų suinteresuotų institucijų pastabas, pasirinktas 72 val. orderio terminas su galimybe teismui pratęsti dar 12 d.</i>)</p> <p>Konsultacijos su visuomene neskelbtos E. pilietyje</p>
--------------------------------------	--

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

DALYKINIS KOMENTARAS

Projektai svarstyti tarpinstituciniame pasitarime. Nuostatos dėl asmens duomenų valdymo ir dėl orderio teisenos atskirai aptartos Vyriausybės kanceliarijos kartu su SADM organizuotuose tarpžinybiniuose pasitarimuose (2021-07-01, 2021-07-13, 2021-07-28). Pasitarimų metu iš esmės pavyko rasti bendrus sprendimus dėl daugelio iki tol nesuderintų nuostatų, tačiau dalis nesuderintų klausimų yra likę (dėl orderio termino pratęsimo ir apskundimų nagrinėjimo teisme BPK ar ANK nustatyta tvarka, dėl orderio pratęsimo nagrinėjimo rašytinio ar žodinio proceso tvarka ir kt.).

Projektai po minėtų pasitarimų bei tarpinstituciniame pasitarime išsakytų pasiūlymų pakartotinai derinti su

suinteresuotomis institucijomis (TM, VRM, EIM, SAM, ŠMSM, FM, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, Policijos departamentu, Generalinė prokuratūra, Nacionalinė teismų administracija, Teisėjų taryba, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija ir kt.).

Kadangi po pakartotinio derinimo projektai keitėsi iš esmės ir yra likusių nesuderintų nuostatų, siūloma projektus pakartotinai aptarti tarpinstituciniame pasitarime.

Likusias
nesuderintos
pastabos ir
pasiūlymai

Esminės pastabos ir pasiūlymai, į kurias neatsižvelgta (derinimo pažyma pridedama)

VRM, Policijos departamentas:

- 1) Nepitaria orderio pratęsimo ir orderio skyrimo apskundimo nagrinėjimui BPK tvarka ir siūlo nagrinėti pagal ANK. Nagrinėjimas pagal BPK kelia rizikas, kad nebus užtikrintas greitas ir efektyvus procesas smurtą patyrusio asmens atžvilgiu. Papildomi procedūriniai reikalavimai pareikalaus daugiau laiko sąnaudų ir žmogiškųjų išteklių (*SADM: smurto artimoje aplinkoje klausimai yra susiję su baudžiamosios teisės dalyku, be to, šiuo klausimu buvo siekiama maksimalaus konsensuso ir tokiam pasirinkimui pritarė didžioji dauguma suinteresuotų institucijų, dalyvavusių projekto rengime*).
- 2) Nepitaria nuostatai, kad apylinkės teismas priimtų sprendimą pratęsti orderį žodinio proceso tvarka ir siūlo nagrinėti rašytine tvarka. Nagrinėjimas žodine tvarka pareikalautų neproporcingai didelių laiko ir žmogiškųjų išteklių sąnaudų smurto pavojų keliančiam asmeniui vengiant dalyvauti procese (*SADM: nagrinėjimas vien rašytine tvarka gali sukelti teisinį neaiškumą, kai teismas manys, jog duomenų nepakanka ar šalys turi būti išklausytos. Šiuo klausimu, siekiant kompromiso, buvo pasirinktas variantas nagrinėti rašytine tvarka, suteikiant teismui teisę priimti sprendimą nagrinėti ir žodine tvarka*).
- 3) Siūlo įpareigoti policijos pareigūną informuoti kitus subjektus tik tada, kai priimtas sprendimas skirti orderį (jei jis neskiriamas, būtina informuoti tik smurto pavojų keliantį asmenį). Taip pat atsisakyti įpareigojimo, skyrus orderį, visoms institucijoms pateikti atlikto smurto pavojaus rizikos vertinimo rezultatus, nes tai yra vidinis veiklos dokumentas (*SADM: informacija smurtą patiriančiajam gali būti aktuali imantis tolimesnių savo teisių gynimo priemonių, VVTAT – siekiant užkirsti kelią vaiko teisių pažeidimams, specializuotos pagalbos centrui – atliekant pakartotinį vertinimą ir teikiant pagalbą*).
- 4) Patikslinti, kad kai pradėtas ikiteisminis tyrimas ir paskirta bent viena kardomoji priemonė, orderis nustoja galioti, nes orderis, kaip prevencinė apsaugos priemonė, negali dubliuotis su kitomis baudžiamosio proceso prievartos priemonėmis (*SADM argumentuoja, kad ne visos kardamosios priemonės gali būti efektyvios apsaugant asmenį nuo smurto*).

Teisėjų taryba:

Siūlo numatyti, kad policijos pareigūnas apie orderio neskyrimą pirmiausia informuoja smurtą patyrusį asmenį, o po to ir smurtą keliantį asmenį. Taip pat nėra tikslinga informuoti smurtą keliantį asmenį apie nakvynės namus, kai orderis neskirtas (*SADM: informuoti smurtą keliantį asmenį yra aktualu siekiant savanoriško asmens pasitraukimo iš galimos smurto situacijos*).

Generalinė prokuratūra:

- 1) Siūlo nustatyti aiškius kriterijus, lemiančius pagrįstą įtarimą dėl smurto fakto.
- 2) Nepitaria ANK pakeitimui, kuriuo siūloma atsisakyti atsakomybės už melagingą pranešimą – nors SADM siūloma piktnaudžiavimo smurtą patyrusio asmens teisėmis sąvoka gali apimti melagingus pranešimus, tačiau melagingas pranešimas gali būti efektyviau užkardomas (*SADM: melagingo pranešimo nusižengimo sudėtis yra perteklinė*).

ŠMSM:

Siūlo atsisakyti prievolės ŠMSM koordinuoti pedagogų kvalifikacijos tobulinimą smurto prevencijos, atpažinimo ir pagalbos srityje, nes ŠMSM neturi tam galimybių ir išteklių; SADM yra atsakinga už visuomenės švietimo ir informavimo kampanijas, kurios apima ir pedagogus (*SADM: bendrosios visuomenės švietimo priemonės nėra pakankamos siekiant išugdyti kompetencijas kiekvienoje profesijoje, o švietimas yra esminis smurto prevencijos elementas*).

Lietuvos savivaldybių asociacija:

Siūlo paskaičiuoti ir numatyti lėšas savivaldybėms dėl Įstatymo projekto nuostatų, didinančių savivaldybėms administracinę ir finansinę naštą, įgyvendinimo (dėl pareigos nedelsiant suteikti laikiną apgyvendinimą ar laikiną apnakvindinimą smurtą patyrusiems asmenims bei smurto pavojų keliantiems asmenims) (*SADM argumentuoja, kad socialinių paslaugų organizavimas nėra nauja savivaldybių funkcija*).

Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija:

	Siūlo numatyti reikalavimą specializuotos pagalbos centro darbuotojams turėti 3 m. darbo stažą, teikiant specializuotą pagalbą smurto pavojų patyrusiems asmenims bei žmogaus teisių / lygių galimybių srityje, taip pat būti išklausiusiam ne mažiau kaip 16 ak. val. mokymus praktinei veiklai pasirengti (<i>SADM argumentuoja, kad tokie reikalavimai pertekliniai</i>).
--	--

KITI DALYKINIO VERTINIMO ASPEKTAI

Pastabos ir pasiūlymai Įstatymo projektui:

- 1) Patikslinti (16 str. 1 d. 1 p.), kokio tipo uždara patalpą ir kam (tik neįgaliesiems, ar visiems besikreipiantiems pagalbos) arba kokių tikslų turės turėti specializuotos kompleksinės pagalbos centras, siekiantis įgyti teisę teikti pagalbą.
- 2) Svarstyti papildyti specializuotos kompleksinės pagalbos sąvoką (2 str. 7 d.), įrašant, kad specializuotos kompleksinės pagalbos centrai ne tik ją teikia, bet ir (ar) organizuoja.
- 3) Svarstyti, ar 5 str. pavadinimas atitinka jo turinį, taip pat siūloma atsisakyti neapibrėžtų nuostatų, pvz., neaišku ko siekiama nustatant specializuotos kompleksinės pagalbos (ir kodėl tik šios srities) valdymo apimtį, bet nepasisakant kas bus už šį valdymą atsakingas. Siūloma įvertinti galimybę koreguoti nuostatą, kad nevyriausybinių organizacijoms prevencijos ir pagalbos smurto pavojų keliantiems asmenims teikimo veikloms vykdyti finansavimas gali būti skiriamas išimtinai tik konkurso būdu.

PAŽYMĄ PARENGĖ	Daiva Buivydaite-Garbštienė
	Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja